"מכיון שמתבטלים לגמרי"

ופחדת לילה ויומם • בשעה (ח) שהכתבים פורחין •
(ט) ולא תאמין בחייך • להיות עתידים ליום הזה •

העולם נבואתן סתומה ואינן יודעין אם ליהרג ואם להרוג • משל לאדם שהיה מהלך בדרך מן דיוחקא דאורחא אסתבע קרסולית. אמר הלואי דזה לי חד חסר • עבר עליו חד רומי דילדית הסרתיה חד עולאי • א"ל סב ארכב הדין עולאי • אמר הא צלותי אישתמע ברם אנא לא שאלית כתוגן אם למרכב אם למרכיבה • כך נבואתן של או"ה להיות עתידים ליום הזה ואינן יודעים אם להרוג אם ליהרג • אבל ישראל נבואתן מפורשת להיות היהודים עתידים ליום הזה להנקם מאויביהם:

ומרדכי ידע. מנא ידע — אליהו הנביא הודיעו

ממדרש (אסתר פ"ט) יהי' חייך תלואים לך מנגד זה מעת לעת מהסרת טבעת. ופחדת לילה ויומם בשעה שהכתבים פורחים. נראה פירושו. דהנה באגרות הראשונות היו דברים סתומים. וכאשר נסתכל בפשוטי הכתובים נראה כי שני מיני כתבים היו. מגילת סתרים להשמיד את היהודים ח"ו. והכתב הגלוי הי' רק להיות עתידים ליום הזה ולא פורש בו מה יעשה. ומובן שמגילת הסתרים היתה רק בידי הראשים המפקדים את צבא המלחמה לצוות לאנשי המלחמה. והכתב הגלוי הי' לאנשי המלחמה שיהיו מוכנים ליום ההוא. ובמדרש (סו"פ ז') אומות העולם דבריהם סתומים להיות עתידים ליום הזה ולא פירש אם להרוג אם ליהרג. ואף דלעיל מינ' כתיב להשמיד וגו' מזה נראה ג"כ דשני מיני כתבים היו. ונראה שהמן הרשע ימ"ש התחכם שלא יתודעו היהודים תיכף ומיד שעליהם נאמרים הדברים למען לא יגרום להם השינוי והשמיעה הפונאומית להתפעלות גדולה. כי ע"ז בודאי ישובו בתשובה שלימה והוא יצא בבושת פנים. ע"כ דיוקא שיהי' הדבר סתום ובסוד. ובודאי היהודים ירגישו לאט לאט ואע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. ועכ"פ לא יהי' הדבר ברעש כ"כ רק בקרירות ולא יתעוררו כ"כ לתשובה. ויצאה לו עצתו זו משרשו המר עמלק ימ"ש שנאמר עליו אשר קרך בדרך ופירשו בו מלשון קרירות, שקליפת עמלק היא לקרר את האדם. [ועכ"כ בשביל שרפו ידיהם מן התורה, היינו שלא התחזקו ברגש הנפש ובחיות בתורה, כי רפיון ידים הוא היפוך החיזוק ובזה המשיכו עליהם את קליפת עמלק הרוחנית שהיא קרירות כנ"ל, וכמו ששלטה עליהם קליפת עמלק הרוחנית, לשומה התעורר עמלק הגשמי ובא והלחם. וכ"כ הי' בימי אחשורוש, בשביל שגהנו מסעודתו שעשה, משום דאמר ודאי תו לא מיפרקי, וזה רפיון ידים וקרירות מן היעוד המקוה לכונן הר בית ה' בראש הרים, ע"כ התעורר עמלק הרוחני והגשמי. ומטעם זה נשמר הרשע ימ"ש שלא יהי' הדבר כ"כ ברעש ושלא יחלש כוח הרוחני]. אבל מרדכי ידע את כל אשר נעשה, מכלל ששאר האנשים לא ידעו, וזהו שאעק מרדכי ברחוב העיר, היפוך עצת המן הרשע, ועלתה בידו לעורר ישראל לתשובה והופרה עצת רשע. וזה הי' המשא ומתן בין מרדכי ואסתר, שהיא שלחה בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו, היינו שעצותה היתה לעשות הכל בהסתר ובהעלם כמו מדתה ושמה, וע"כ יוכלו לעורר גם כח עליון ממקום גבוה ונשא מאד עולם ונעלם, אבל מרדכי לא קיבל מטעם הנ"ל שלהחליש כח עמלק צריכין לפעול דוקא ברגש והתעוררות גדולה. וזהו פירוש דברי המד"ר והיו חייך תלואים לך מנגד מעל"ע מהסרת טבעת, כי לשון תלואים דרש המדרש מלשון אשם תלוי שהוא לשון ספק, היינו שהיו מרגישים אבל לא היו יודעין בברור, וזה הזמן הי' מעל"ע מהסרת טבעת שהי' בי"ג בניסן כמ"ש ויקראו סופרי המלך היינו באותו יום עצמו של הסרת הטבעת, ובי"ד בתפרסמה ע"י מרדכי כל כונת האגרות, וזא"כ כל מעל"ע היו תלואים. אבל אח"כ כשנתודעו הי' להם פוחד ממש, ומה גם כפי שאחז"ל שהסכימו העליונים על כך. ונמשך זה הפוחד ליל ט"ז ויום ט"ז, ואח"כ בלילה הזאת גזרה שנתו של המלך כאמרם ז"ל (מגילה ט"ו) שנת מלכו של עולם. בודאי ורגישו בעצמם ולא הי' עוד כ"כ פוחד כמקודם, וע"כ אין לחשוב זמן הפחד בהחלט רק לילה ויום. וז"ש המ"ר ופחדת לילה ויומם בשעה שהכתבים פורחים, היינו באויר הרקיע עד הלילה ההוא שגזרה שנת מלכו של עולם, וחזנו:

ויקראו ספרי המלך. בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב כל־אשר צוה המן אל אחשדרפני־המלך ואל־הפחות אשר על־מדינה ומדינה ואל־שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו בשם המלך אחשורוש נכתב ונחתם בטבעת המלך: ונשלוח ספרים ביד הרצים אל־כל־מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את־כל־היהודים מנער ועד־זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים־עשר הוא־חדש אדר ושללם לבוז: פתשגן הכתב להנתן דת בכל־מדינה ומדינה גלוי לכל־העמים להיות עתדים ליום הזה: הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה: ומרדכי ידע את־כל־אשר נעשה ויקרע מרדכי את־בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה: ויבוא עד לפני שער־המלך כי אין לבוא אל־שער המלך בלבוש שק: ובכל־מדינה ומדינה מקום אשר דבר־המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: ותבואינה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את־מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל:

הבה נתחכמה לו. לא ראה פרעה וחכמי יועציו[20] להכותם בחרב, כי תהיה בגידה גדולה להכות חנם העם אשר באו בארץ במצות המלך הראשון • וגם עם הארץ לא יתנו רשות למלך לעשות חמס כזה, כי עמהם הוא מתייעץ, ואף כי בני ישראל עם רב ועצום ויעשו עמהם מלחמה גדולה, אבל אמר שיעשה[21] דרך חכמה שלא ירגישו ישראל כי באיבה יעשו בהם, ולכך הטיל בהם מס כי דרך הגרים בארץ להעלות מס למלך כמו שבא בשלמה[22]. ואחרי כן צוה בסתר למילדות[23] להרוג הזכרים על האבנים ואפילו היולדות • עצמן לא ידעו בהם ואחרי כן צוה לכל עמו • כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אתם[24]. והענין שלא רצה לצוות לשרי הטבחים אשר לו להרגם בחרב המלך או שישליכו הם אותם ליאור, אבל אמר לעם כאשר ימצא כל אחד[25] ילד יהודי תשליך אותו ביאור, ואם יצעק אבי הילד אל המלך או אל שר העיר יאמרו שיביא עדים ויעשה בו נקמה. וכאשר הותרה רצועת המלך • היו המצרים מחפשים הבתים ונכנסים שם בלילות ומתנכרין ומוציאים הילדים משם. כי על כן נאמר ולא יכלה עוד הצפינו[26]. ונראה שעמד זה ימים מעטים כי בלדת אהרן לא היתה הגזרה[27], וכשנולד משה[28] נראה שנתבטלה אולי בת פרעה בחמלה עליו אמרה לאביה שלא יעשה כן או כאשר נשמע כי מאת המלך נהיה[29] הדבר ביטל אותו. או שהיה על פי האצטגנינות כדברי רבותינו[30], כי הכל התחכמות עליהם שלא יודע החמס.

ויקראו ספרי־המלך בעת־ההיא בחדש השלישי הוא־חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל־אשר־צוה המן אל־היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר ומהדו ועד־כוש שבע ועשרים ומאה מדינה ומדינה וכתבה ועם ועם כלשונו ואל־היהודים ככתבם וכלשונם: ויכתב בשם המלך אחשורוש וייחתם בטבעת המלך וישלח ספרים בידי הרצים בסוסים רכבי הרכש האחשתרנים בני הרמכים:

אשר נתן המלך ליהודים | אשר בכל־עיר־ועיר להקהל ולעמד על־נפשם להשמיד ולהרג ולאבד את־כל־חיל עם ומדינה הצרים אותם טף ונשים ושללם לבוז: ביום אחד בכל־מדינות המלך אחשורוש בשלושה עשר לחדש שנים־עשר הוא־חדש אדר: פתשגן הכתב להנתן דת בכל־מדינה ומדינה גלוי לכל־העמים ולהיות היהודים עתודים ליום הזה: הרצים רכבי רכש האחשתרנים יצאו | מהרים ומדחפים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה:

ומרדכי יצא | מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה וחבר בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: ובכל־מדינה ומדינה ובכל־עיר ועיר מקום אשר דבר־המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתיהדים | כי־נפל פחד־היהודים עליהם: ובשנים עשר חדש הוא־חדש אדר בשלשה עשר יום בו אשר הגיע דבר־המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלט בהם והנהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם: נקהלו היהודים בעריהם בכל־מדינות המלך אחשורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא־עמד לפניהם כי־נפל פחדם על־כל־העמים: וכל־שרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את־היהודים כי־נפל פחד־מרדכי עליהם: כי־גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל־המדינות כי־האיש מרדכי הולך וגדול: ויכו היהודים בכל־איביהם מכת־חרב והרג ואבדן ויעשו בשונאיהם כרצונם:

ומעמו של דבר, כי לא ענה מילבו, ואין כוונתו להשחית, רק לייסר, כאשר ייסר איש את בנו, ומתחלה משים עינו עליהם למובה כדי שישובו וירחמם, ולכן לא יפסוק עליהם את הדין רק ישאר מעוין ושבו ורפא להם ולא יהיו קשים. כאנשי המבול, ונתיב [בראשית ד' יב ורש"י שם] ויהי הגשם, בתחנה היו גשמי ברכה אם יחורו בהם, וכיון שלא חזו', ויהי המבול.

פתשגן הכתב כו'. גלוי לכל העמים להיות עתדים ליום הזה. פי' כי היה יוא לכתוב בפרהסיא שיהרגו את היהודים. כי היה יודע שהיהודים יהיו רודפים להשרדות ויהיו נוטים להם צד זכות והיה צריך לכתוב עכשיו מפורש שידעו כי היה צריך לשלוח לכל קצוי ארץ למען ידעו לעשות בהיהודים. לכן עשה כך שכתב להאחשדרפנים והפחות להשמיד ולהרוג אבל פתשגן הכתב להנתן דת שיהיה גלוי לכל העמים לא יכתבו אלא שיהיו עתדים ליום הזה פי' שיהיו מוכנים ליום הזה וביום הזה יאמרו להם:

: וחעיר שושן נבוכה. שראו שכתב בו שיהיו מוכנים לשלשה עשר באדר ואין יודעין מה הוא זה:

מלכות תכלת וחור. כמו שמעמד המלך הוא לבוש תכלת וחור, כמו שמעמד המלך מתפלם עליו סגנון ומעולכל מלביו ויוסף נלתי נכרים המפלם עליו לוחים ולא יודע מה, וא"כ ע"ל כי עלם הנגדים לא סיים עליו לכל כ"ל לתחתם דרפנים ולסתחות, כתנאמר בכתוב, והדבר סגלי לכל סיים רק המלים לוחות עתידים ליום הזה, כתכתוב ג"כ בכתוב, והדברים המתרוגים הסתומים הלוים בהדעם נעיר הנעלר מכוסה רבה כין יושביה, כי לא יודע לא מה ולא מי יכולו הדברים הלוה, וביחוד היו נכוסים היהודים שידעו כי מעמה המלך הוא לוכר היהודים, (ולא זה לוחי תכתוב הדרשה הקודמת) לא מרדכי ידע — ע"י נלוי לוחיו — לא הנגדים כדעיתה — ולכם אק וגו' ויעבר וגו' ויפרסם לא הדבר בין כל"ל לתתן ידעו כי הנגדים נעמדת לא נכפה ויעבו הנגדים.

ויקראו ספרי המלך. בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל־אשר־צוה המן אל־אחשדרפני־המלך ואל־הפחות אשר על־מדינה ומדינה ואל־שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו בשם המלך אחשורוש נכתב ונחתם בטבעת המלך: ונשלוח ספרים ביד הרצים אל־כל־מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את־כל־היהודים מנער ועד־זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים־עשר הוא־חדש אדר ושללם לבוז: פתשגן הכתב להנתן דת בכל־מדינה ומדינה גלוי לכל־העמים להיות עתדים ליום הזה: הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה: ומרדכי ידע את־כל־אשר נעשה ויקרע מרדכי את־בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה: ויבוא עד לפני שער־המלך כי אין לבוא אל־שער המלך בלבוש שק: ובכל־מדינה ומדינה מקום אשר דבר־המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: ותבואינה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את־מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל:

(ג) ובכל שרי המדינות, פרס ומדי מן הסגנים הסתומים, ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים, מן הסגנים שנא ידעו מן הסגנים הסתומים לא נודע להם כלל: הם יש רצון מן המלך לעמוד ביהודים ולהנגיה ג"כ ופנה הסגנות הסלסמות לא נכמנו, וחשב פחדו מן היהודים בעצמם אמר מרדכי דמה מלך פקודת סמלך, מכל,

**(ד) ובכל שרי המדינות, פרס ומדי מן הסגנים הסתומים, ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים, מן הסגנים שנא ידעו